

Надія наша в Конституції... Яку виконують всі — від президента до коміків

Мирослав
ЛЕВИЦЬКИЙ

Хоч дуже часто у нас у всіх відмінках звучить слово “конституція”, проте рідко хто задумується, що воно означає. У всіх енциклопедіях про неї сказано, що це основний державний документ (закон), який визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов’язки держави, суспільства та громадян. Інші закони держави, як правило, спираються на конституцію.

Цей і правовий, і політичний термін походить від латинського слова *constitutio* — установа, устрій, порядок. В енциклопедіях зафіксовано, що перші конституції з’явилися у середині XVIII ст. 17 вересня 1787 року Основний Закон прийняли США. І він вважається найстаршою Конституцією світу. Нас, українців, часто закликають на неї рівнятися, забуваючи, що саме українська по-

літична думка народила, точніше, відродила традицію суспільних договорів, які нині зветься конституціями. Йдеться про документ, відомий як Бендерська Конституція гетьмана Пилипа Орлика.

Її вважають першою європейською конституцією в сучасному розумінні. Була вона написана 1710 року для встановлення вільної Запорізько-Української Республіки за підтримки короля Швеції Карла XII. Примітна тим, що створила демократичні стандарти поділу влад в управлінні між законодавчою, виконавчою та судовою гілками задовго до опублікування (в 1748 р.) трактату “Про дух законів” французького філософа Монтеск’є. Ця Конституція також обмежила виконавчі повноваження гетьмана та створила козацький парламент, що обирався демократично, під назвою Генеральна Рада.

На жаль, тодішні європейські еліти не розуміли значення України для загальної безпеки Європи. За це нерозуміння довелося заплатити сотні мільйонів життів, які були обірвані у спровокованих або прямо розв’язаних ненасичною Росією війнах. Тому прагнення тодішньої української політичної еліти до здобуття Україною державної політичної самостійності не підтримала Європа, а відтак Конституція Пилипа Орлика ніколи не була реалізована. Тому на нас, українців, світ ще й нині дивиться крізь призму права й ментальності росіян.

Світ також дуже мало знає не лише про найстаршу новочасну європейську конституцію, а й про другу за датою її ухвалення — про Конституцію острівної держави Корсика, ухвалену 1755 року. Звертаю на неї увагу не через рік її ухвалення, а через трагічну долю Корсики. Коли одна частина мешканців клала голови за незалежність, інша частина цього колись італійськомовного (а точніше, одного з діалектів італійської) острова вела сепаратні переговори з французами про продаж острова Франції за борги!

Моторошно про таке читати. Бо щось подібне відбувається нині у нас. Коли частина цвіту нації кладе голови на захист незалежності й соборності, інша частина, яку давно назвали моральною і політичною гниллю, веде сепаратні переговори з нашим ворогом про “дешевий газ”. І розповідає нам різні казки про федералізм, хоч у чинній Конституції чітко сказано, що Україна є унітарною державою. І це не тільки порушення Конституції. Коли у наших сусідів поляків опозиція на початку червня заговорила про потребу поглиблення децентралізації Польщі, вся владна “машина” пропаганди заговорила на повну потужність, що це дуже небезпечний крок до федералізації держави, і що федералізація є загрозою існуванню держави!

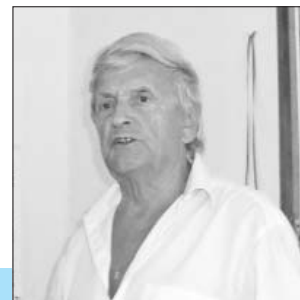
Закінчення на стор. 2

Дорогі друзі, колеги, соратники!

15 липня 2019 року відзначає 80-ліття відомий український письменник, громадський діяч, політик, лауреат Шевченківської премії Павло МОВЧАН.

З цієї нагоди о 17 годині (15 липня 2019 року) в Українському домі (вул. Хрещатик, 2) відбудеться дружнє віншування нашого ювіляра, голови ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, члена НСПУ, автора десятків книг Павла МОВЧАНА. Просимо долучитися до Мовчанового кола.

ЧЕРЕЗ ТЕРНИ — ДО ЗІРОК...

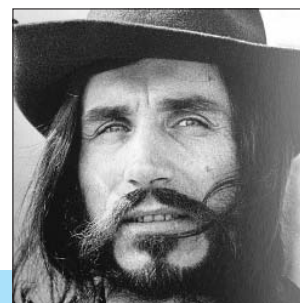
5

ЧИ СТВОРИМО ЧАС ЛЮДИНИ?

8

ЛИЦАР СЛОВ'ЯНСЬКОГО ДУХУ

14

З шаною і любов’ю

У Полтаві відкрили пам’ятну дошку Панасові Мирному до 170-ліття від дня його народження

Вічним леготом Зеленого Гаю освячена Полтавська околиця, де справжнім хранителем духу Панаса Мирного постає загальноосвітня школа I—III ступенів № 8, яка носить ім’я письменника. Подію, що відбулася з нагоди 170-ї річниці від дня народження класика української літератури — відкриття за сприяння міської ради пам’ятної дошки Панасові Мирному скульптора Дмитра Коршунова, приурочили Велетам Слова й захисникам України.

Валентина ШЕМЧУК,
голова Полтавського обласного відділення Міжнародної організації “Жіноча громада”
Фото **Світлани ЧИПЕНКО**

— Сімдесят років тому, 1949-го, до 100-ліття від дня народження українського письменника Панаса Мирного полтавській школі № 8 надали його ім’я, і встановлення пам’ятної дошки Панасові Мирному — це вияв глибокої шани великому синові України, — розпочала свято директор ЗОШ № 8 імені Панаса Мирного, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист Світлана Богодиста.

— Не одне десятиліття нас єднає щира співпраця з увічнення пам’яті Панаса Мирного і його однодумців Лесі Українки й Миколи Дмитрієва меморіальними дошками, які відкриті в Полтаві, Берліні та Тбілісі, незабаром з’явиться в Гадячі Олені Пчілці, — звернулася до учасників урочистостей заслужений працівник культури України, лауреат премії імені Панаса Мирного Полтавської обласної ради, ініціатор відкриття пам’ятної дошки Панасові Мирному Валентина Шемчук й уславила власними

поетичними рядками подвиг Героїв-сучасників.

Урочистості зібрали дітей і вчителів, очільників і депутатів обласної та міської рад, науковців, музейників, журналістів, бібліотекарів, художників. На фасаді школи, в якій звучать слова романів і лірики письменника, де гідно шанують його творчість, встановлена пам’ятна дошка Панасові Мирному. Право її відкрити надали кращим школярам — вихованцям Полтавського територіального відділення Малої академії наук України, переможниці Всеукраїнського конкурсу-квесту “Чи знаєш ти Шевченка?” Надії Наконечній та голові учнівського самоврядування Богданові Раткевичу. Діти палко читали вірші на пошану Панаса Мирного. Патріотичні пісні ансамблю бандуристів “Веселка”, як ознака єдності пращурів і нащадків, завершили зібрання.

Інна БЕРЕЗА,
Галина ЗАПОРОЖЧЕНКО,
члени Миколаївського міського міжрайонного осередку “Просвіта” ім. Миколи Аркаса

Тож у День Святої Трійці у селі Лимани Вітовського району Миколаївщини відбулося вшанування Гетьмана — захопливе мистецьке дійство “Дорогою Мазепи”. Саме з цих місць на березі Дніпро-Бузького лиману проклав свій останній шлях Іван Мазепа з його вірним Пилипом Орликом та Карлом XII. Просвітяни Миколаївського міського міжрайонного осередку “Просвіта” ім. Миколи Аркаса разом із миколаївським козацтвом поклали квіти до пам’ятних знаків на честь історичної переправи Гетьмана та його побратимів через лиман та на місці колишньої козацької церкви.

Відбувся поминальний молебен пам’яті Івана Мазепи та усіх борців за волю й незалежність України, а після покладання квітів гості з Миколаєва та члени місцевої громади насолоджувалися театральним дійством і концертом професійних та самодіяльних акторів.

Заслужені оплески отримали просвітяни — учасники театралізованої вистави “Останній шлях Мазепи”, в якій Гетьмана зіграв актор Микола Євтушенко, Пилипа Орлика — відомий миколаївцям учасник Майдану Гідності Олег Гілякін, Карла XII — поет Олександр Мачула, а Понятовського — письменник Віталій Рогожа. Сценарієм, організацією та ініціативою товариство завдячує голові нашого осередку, заслуженому працівнику культури України, кавалеру ордена “За заслуги”, професору Омеляну Шпачинському.

Під час концерту також виступали письменники, які в останні роки публікували книги про славного Гетьмана. Зокрема, І. Рогожа, автор історичного роману “Іван Мазепа” (остання книга трилогії “Запороги”), та

Вшанування пам’яті Івана Мазепи миколаївцями

Просвітяни м. Миколаєва 16 червня відзначили ювілейні дати — 380-річчя від дня народження легендарного Гетьмана України Івана Мазепи та 310-річчя його останнього шляху Україною. Історичний масштаб цієї події ще за життя влучно означено приказкою “Від Богдана до Івана не було Гетьмана”. Це він 22 роки міцною рукою тримав булаву і поклав край сумновідомій Руїні. І хоча московська імперія не шкодувала чорних фарб, аби спотворити образ Івана Мазепи, він у пам’яті нащадків став справжнім символом українського спротиву Москві. Замість анафем, яка була проголошена московськими папами за наказом Петра I, Іванові Мазепі належить світла пам’ять за його політичні, меценатські та будівничі діяння — справжня українська слава!

Галина Запорожченко, яка написала поему “Іван Мазепа”.

Лунали пісні “Україна рідна”, яку виконав Денис Лисанчук (сл. В. Рогожі, муз. виконавця), віночок з українських народних пісень у виконанні Ірини Лозової (артистки-вокалісти Миколаївської обласної філармонії). Самодіяльні актори з громади с. Лимани нагадали глядачам про автора “Наталки Полтавки” в ювілейний рік І. Котляревського аріями з однойменної опери М. Лисенка. Зворушила співом “Україна — це ми” та “Одна калина” вокалістка народної філармонії і член нашого осередку Ірина Сіра. Чудовим доповненням до концерту були виставка майстрів декоративно-ужиткового мистецтва, козацькі забави

(організатор — отаман миколаївського козацтва Сергій Параскун) та козацький куліш.

Мешканці громади, студенти української філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили на чолі з куратором Владленою Руссою, просвітяни нашого осередку та Вітовського товариства отримали естетичне задоволення й дізналися чимало нового про історію боротьби України за незалежність. Всі щиро співали й Гімн України, і “Молитву за Україну” М. Лисенка, а також слухали пісню “Козацькі хрести” (муз. О. Білаша) у виконанні автора слів М. Євтушенка, що завершується рядками: “Стоять на могилах хрести, / До пам’яті кличуть іти”.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Напередодні Дня Конституції України, 27 червня 2019 року, Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка спільно з партіями та громадськими організаціями національно-демократичного спрямування вшанують батька української Конституції Пилипа Орлика.

Біля його пам’ятника (перехрестя вулиць Липської та Пилипа Орлика) проведуть публічний захід, де відбудеться вручення просвітянської премії імені Бориса Грінченка 2018 р.

Початок о 10.00.

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>
<http://prosvitanews.org.ua>

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

Приміщення для нового архіву

Архів минулого заради майбутнього

В Україні постане архів таємних радянських спецслужб

Український інститут національної пам'яті показав 24 червня приміщення, де зберуть усі архівні документи ЧК-НКВД-КГБ. Наразі вони зберігаються в архівах силових органів України в столиці та обласних центрах. Але поліція і спецслужби демократичної країни не мають працювати з історичною інформацією. Отож централізований Архів віднині розміститься в Києві на Лівому березі на вул. Пухівській, 7, корпус № 5. (На цій же території розташовано нині Монетно-банкнотний двір Нацбанку України). Кабінет міністрів передав для цього одне з приміщень Національного банку площею понад 11 тисяч кв. метрів, котре планують реконструювати до 18 тисяч кв. метрів, щоб у ньому помістити 4 млн вже досліджених справ та 3 млн тих, що очікують на дослідження... Таким є черговий етап реформи декомунізації в Україні. Створюється цивільна архівна установа для доступу до колишніх урядових таємниць СРСР. До архіву перевезуть документи 1917—1991 років, які нині зберігаються у Службі безпеки, Службі зовнішньої розвідки, Міністерстві внутрішніх справ, Національній поліції, Національній гвардії, Міністерстві оборони, Державній прикордонній службі, органах прокуратури та судах. Щоб отримати ці документи для ознайомлення, потрібна буде лише заява і документ, що посвідчує особу. У презентації взяла участь Володимир В'ятрович — голова Українського інституту національної пам'яті,

Ігор Кулик — директор Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті, Андрій Когут — директор Галузевого державного архіву СБУ. Виступаючи перед журналістами під час прес-конференції “Таємні архіви радянських спецслужб перейдуть до спеціального архіву” перший віце-прем'єр-міністр України Степан Кубів зазначив: “Здавна у Москві було винайдено один із найбільш жорстоких методів репресій — репресію правди. Бо правда, ніби вакцина, формує імунітет суспільства до історичних маніпуляцій, запобігає перекрученням та обману. Тепер, коли Уряд передав Українському інституту національної пам'яті цю будівлю для архіву, всі документи стануть загальнодоступними в одному приміщенні. У перспективі це дозволить провести цифровізацію каталогів та документації, оцифрувати самі документи для зручності пошуку та користування. Доступність архівів допоможе спростувати радянські міфи та маніпуляції, переосмислити власну історію та краще планувати майбутнє. Я широ дякую всім, хто долучився до створення архіву, але найбільше дякую героям-захисникам України усіх часів. Ваші імена, можливо, були засекречені, приховані від сучасників і нащадків. У таємниці залишалися також імена ваших катів. Але сьогодні ми зробили черговий крок до повного відкриття правди. Ваша пам'ять і ваш подвиг більше не будуть таємницею”.

Володимир В'ятрович пояснив, навіщо це потрібно і для держави, і для суспільства: “Перше: зручність для користувачів. Усе в одному місці, комфортні читальні зали, для доступу достатньо лише звернення і паспорт; не буде зайвої паперової тяганини, як зараз, щоб зайти в режимне приміщення СБУ чи МВС. І друге: українські спецслужби мають зберігати українські таємниці. Ми забираємо у силовиків спокусу регулювати доступ до інформації про наше минуле”.

Андрій Когут розповів, що за чотири роки впровадження реформи значно зросла кількість зацікавлених історією України. Це люди, які шукають правду про долю рідних, та науковці, багато з-за кордону: “Щоб зберегти сталість доступу і відповісти на запити людей, що зростають, Галузевий державний архів СБУ уже зараз готовий розпочати передачу документів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму до архіву УІНП”. Щоправда, для цього спочатку потрібно облаштувати відповідно приміщення майбутнього централізованого архіву. Ігор Кулик окреслив найближчі плани: “Ми прагнемо створити сучасний архів, максимально зручний для ко-

ристувача. Головне його призначення — забезпечити вільний доступ до архівних документів. Це буде архів минулого заради майбутнього. Зібрана доказова база злочинів, вчинених комуністичною владою, не лише дасть змогу не допустити їх повторення в майбутньому, а й дозволить краще розуміти практики, якими й сьогодні користується Росія в гібридній війні проти України та загалом у світі”.

Довідка: Сталий доступ до архівних матеріалів репресивних органів гарантований кожному на виконання Законів України та Рекомендації № R (2000) 13 Комітету міністрів Ради Європи крайнам-членам стосовно європейської політики доступу до архівів, яка вважає можливість об'єктивно вивчати власну історію невід'ємною ознакою демократії. У складі декомунізаційного пакета законів 9 квітня 2015 ухвалено Закон України “Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917—1991 років”, відповідно до якого запроваджується вільний доступ до архівів та передача їх з підвідомств силових органів до Галузевого державного архіву Українського інституту національ-

ної пам'яті. Закон розроблявся за участі громадськості, зокрема Центру досліджень визвольного руху та Реанімаційного пакету реформ. Після падіння комуністичного режиму Польща, Чехія, Болгарія, країни Балтії та Центрально-Східної Європи зробили доступними секретні документи каральних органів і таємної поліції та передали їх цивільним відомствам — аналогом Українського інституту національної пам'яті. Україна — одна з країн пострадянського простору, де доступ до архівів КДБ найпростіший. Такий висновок зробили автори аналітичного звіту “Європейські законодавчі практики декомунізації: висновки для України”, який презентували у Києві. Для доступу до архівів КДБ потрібні мінімальні вимоги — достатньо вказати в запиті інформацію про людину, про яку шукають відомості. За доступ не потрібно платити, копіювання документів теж безкоштовне. В українських архівах працювати одне задоволення. Те, що в Росії, як і раніше, “цілком таємно” (справи жертв радянських репресій), в Україні загальнодоступно. Розсекречення документів періоду комунізму не може вплинути на якість суспільного життя. Колишнім донощикам, співробітникам комуністичних спецслужб буде важче вдавати з себе моральних авторитетів чи претендувати на важливі державні посади. Натомість, жертви комуністичного режиму матимуть докази того, що їх переслідували. Дуже важливо, щоб кожен міг подивитися на складну історію XX століття крізь призму історії своєї сім'ї. Одна справа, коли говорять про історичні події, які не мають стосунку до конкретної людини. І зовсім інша річ — бачити, як ця історія пов'язана з тобою. Для того, щоб забезпечити сталість такого високого результату, необхідне завершення реформи — створення Архіву Українського інституту національної пам'яті.

Виступає Володимир В'ятрович

Народ у нас вирішує тепер конституційні конфлікти! Тоді потрібно ліквідувати Конституційний суд України, бо КСУ констатував, “що рішення конституційного конфлікту народом шляхом проведення позачергових виборів до Верховної Ради **відповідає** вимогам Конституції”. Ну що ж, так нахрапом, напролом, на рівні випускника не найкращої юридичної школи? — підсумовують рішення КСУ більшість юристів-конституціоналістів країни. “Посилаючись на статтю 5-ту Основного Закону, де вказано першочерговість влади українського народу та посилення КСУ на конфлікт президента і парламенту, — можна **обґрунтувати** абсолютно будь-яке рішення в нашій країні! Але ж ми повинні відрізнити пряму демократію і представницьку. Ми маємо справу з Указом президента, вибраного через представницьку форму правління”, — наголошують правники. Така кількість спірних моментів і правова колізія наштовхують на думку, що рішення КСУ було **політичним, а не правовим**, як мало бути! І воно є надзвичайно вигідним нинішній владі, яка намагається цю владу монополізувати. За даними останнього соціологічного опитування, у пропрези-

Роздуми про реалії країни — першої у світі Конституції

Конституційний суд України не зміг визначитись щодо конституційності рішення, але незаконні вибори вирішив не відмінити...

дентської партії є реальний шанс взяти більшість у майбутньому парламенті. А це пряма можливість сформувати не тільки коаліцію, а й у майбутньому і “свій” Кабінет міністрів. Тож політичне рішення Конституційного суду щодо конституційності Указу президента про розпуск Верхов-

ної Ради, ухвалене на догоду команді “Слуги народу”, ставить перед нами надважливе питання: що робити із загрозами для національної безпеки України, через те, що результат політичного рішення КС веде до узурпації влади та можливої диктатури? Як і суттєві загрози сьогодні поста-

ють перед українською державністю?

1. Внаслідок прийняття КСУ політичного рішення триває процес узурпації влади, що може перерости з часом у промосковську диктатуру на кшталт “бацьки лужашки”, при цьому будуть грубо порушені конституційні норми, які гарантують українцям їхні права і свободи.

2. Внаслідок одного лише застосування певних технологій програмування свідомості виборців через контрольовані промосковськими силами в Україні ЗМІ та нищення московськими спецслужбами іміджу патріотичних конкурентів, прихід до президентської влади слабкої і невідповідної йому команди в Адміністрацію президента та до майбутнього парламенту, а згодом, відповідно, і до українського уряду, сут-

тєво послаблює всю державницьку владу в Україні, що внаслідок розв'язаної п'ять років тому й досі не припиненої **гібридної** війни, ставить українську націю на межу повної **поразки** від московської путінської неоперії. Фактично це історія про те, як російський шаховий майстер, приятель відомого українського олігарха, вигадав систему, за якої чинний президент нашої країни має на дострокових парламентських виборах отримати конституційну більшість і повний контроль над Україною... Саме тому всі патріотичні організації України та окремі патріоти мають негайно об'єднатися, протистояти реальним загрозам національній безпеці України та смертельним викликам українській Державності, Незалежності та Соборності. Адже 17 стаття Конституції України прямо говорить: “...захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу”.

Протестна акція патріотичної громадськості проти розпуску парламенту під КСУ

Матеріали підготував
Георгій ЛУК'ЯНЧУК

